

- ное пособие / Т.Е. Степанова, Н.В. Манохина. – М. : Гардарики, 2008. – 238 с.
6. Экономика, основанная на знаниях : учебное пособие / Под общ. ред. А.Л. Гапоненко. – М. : Изд-во РАГС, 2006. – 352 с.
7. Becker, G. Human Capital. – N.Y.; L., 1975. – 353 p.
8. Dosi G. Technical Change and Economic Theory / G. Dosi. – L., 1988. – 338 p.
9. Freeman C. New Explorations in the Economics of Technological Change. Printer / C. Freeman, L. Socte. – L., 1990. – 262 p.
10. Knowledge Management in the Learning Society. – P., 2000. – 257 p.
11. Nonaka, I. The Knowledge – Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation / I. Nonaka, H. Takeuchi. – N.Y., 1995. – 284 p.
12. Stewart T.A. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. N.Y.; L., 1997. – 391 p.

УДК 330.87:338.24

Одношевна О.О.

асистент

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

ИНТЕГРАЦИЯ ГОСПОДАРЮЩИХ СУБ'ЄКТІВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА

Проаналізовано сучасний стан ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності у процесі виробництва та переробки продукції садівництва в умовах інтеграційних процесів. Виявлено шляхи оптимізації процесу переробки готової плодючої продукції у сучасних умовах за рахунок використання сучасної техніки і технологій як передумови підвищення рівня прибутковості садівничих підприємств.

Ключові слова: переробка, ефективність, садівництво, інтеграційний процес.

Одношевна О.А. ИНТЕГРАЦИЯ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ СУБЪЕКТОВ КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО ПРОИЗВОДСТВА И ПЕРЕРАБОТКИ ПРОДУКЦИИ САДОВОДСТВА

Проанализировано современное состояние эффективности функционирования субъектов хозяйственной деятельности в процессе производства и переработки продукции садоводства в условиях интеграционных процессов. Выявлены пути оптимизации процесса переработки готовой плодоягодной продукции в современных условиях за счет использования современной техники и технологий как предпосылки повышения уровня прибыльности садоводческих предприятий.

Ключевые слова: переработка, эффективность, садоводство, интеграционный процесс.

Odnoshevnaya O.A. INTEGRATION OF BEING IN CHARGE SUBJECTS AS BASIS OF EFFECTIVE PRODUCTION AND PROCESSING OF GARDENING PRODUCTS

The modern state of efficiency of functioning of subjects of economic activity is analysed in the process of production and processing of gardening products in the conditions of integration processes. Found out the ways of optimization of process of processing of the prepared fruit products in modern terms due to the use of modern technique and technologies as pre-condition of increase of level of profitability of enterprises of gardener.

Keywords: processing, efficiency, gardening, integration process.

Постановка проблеми. В економіці сільського господарства серед рослинницьких галузей важливе місце належить садівництву. Плоди і ягоди – цінні продукти харчування. Вони багаті на вітаміни, цукор, мікроелементи, вуглеводи та органічні кислоти. Особливо важливе значення мають моносахариди – фруктоза і глюкоза, які повністю засвоюються організмом людини і виконують дуже важливі функції. Продукція садівництва і ягідництва використовується для споживання у свіжому вигляді, а також як сировина для виробництва варення, джему, компотів, соків, сухофруктів та ін. За науково обґрунтованими нормами, споживання фруктів і ягід однією особою за рік складає 84 кг.

Садівництво як галузь сільського господарства підвищує продуктивність і зміцнює економіку сільськогосподарських підприємств. Однак, підкреслимо, за сучасних економічних умов галузь садівництва знаходиться не на досить високому рівні розвитку, за рахунок скорочення розмірів державної підтримки, застарілої технології виробництва та зберігання готової продукції. Тому важливим питанням сьогодні є впровадження заходів за для підвищення ефективності виробництв продукції садівництва в умовах посилення інтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи думки багатьох науковців та виробників плодючої продукції з приводу дослідження основ ефективного виробництва продукції садівництва у сучасних умовах, зазначимо, що за рахунок перехідного періоду в економіці надто посилюлися негативні тенденції у промисловому виробництві: скорочуються площі насаджень, зменшуються валові збори продукції, знижується частка суспільного сектора в загальних обсягах її виробництва, виник загрозливий інвестиційний вакуум у цих галузях. Так, на думку Б.А. Дадашева, виробництво садівницької продукції дедалі більше зосереджується у дрібних господарствах [1, с. 97].

Порівнюючи результати ефективності роботи вітчизняних товаровиробників з іноземними, відмітимо значне відставання по основним економічним категоріям, таким як обсяг валового збору та рівень урожайності плодів. На думку Н.Ю. Карпуша, вітчизняна технологія вирощування саду займає високий рівень загальної трудомісткості. Так, наприклад, процес збирання врожаю займає 40% питомої ваги загальної сукупності витрат. Даний факт має місце через, в першу чергу, застарілу технологію, яка є неприпустимою у зарубіжних колег [2, с. 29].

У свою чергу, Н.Ю. Захарова пропонує використувати спеціальні збиральні машини для зменшення рівня трудомісткості процесу збору врожаю, такі як комплекти підставок та гідрофіковані вишки і платформи [3, с. 101].

Б.А. Дадашев та В.В. Обливанцев стверджують, що технологія товарної переробки плодів повинна містити у собі: випорожнення тари, сортування плодів, калібрування та пакування. На їх думку, саме за таких умов процес обробки зібраного врожаю знаходитиметься на більш високому рівні [1, с. 96].

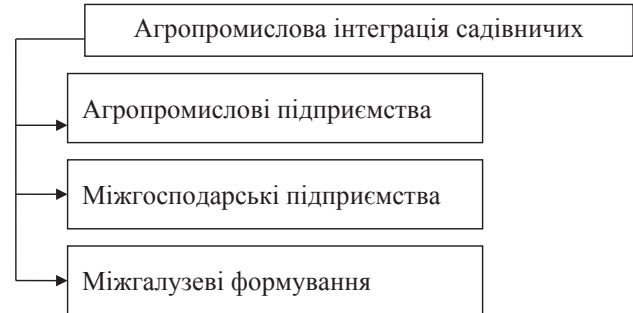
Врахувавши думку науковців та практикуючих виробників продукції садівництва, підкреслимо, що сучасний та якісний процес вирощування, збору і переробки врожаю залишається дискусійним питанням і потребує більш поглибленого вивчення.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є ретельний аналіз господарюючих суб'єктів у процесі ефективного виробництва та переробки продукції садівництва в умовах посилення інтеграції сільськогосподарських підприємств.

Вклад основного матеріалу. Особливості функціонування промислового садівництва ґрунтуються на процесах відтворення і продуктивного використання багаторічних насаджень. Виробництвом плодів та ягід в Україні займаються різні категорії господарств, основними серед яких є великі господарства, зокрема колективні сільськогосподарські підприємства, акціонерні товариства та дрібні особисті селянські господарства, а також садівницькі товариства. В Україні велику частку займає садівництво особистих господарств. У той час як присадибне садівництво не здатне освоїти прогресивні технології і є надто трудомістким. Створення селянських (садівничих) підприємств вимагає значного інвестиційного потоку, що у сучасних умовах неможливо реалізувати без державної підтримки, передусім через надання таким господарствам пільгових кредитів та забезпечення їх матеріально-технічними базами. Садівництво визначається високою ефективністю спеціалізації виробництва. Розрізняють такі її види: зональну, господарську, внутрішньогосподарську і внутрішньогалузеву. Цим пояснюються великі відмінності в показниках ефективності галузей між спеціалізованою і багатогалузевими господарствами. Науковими дослідженнями встановлено, що найвищою ефективністю садівництва досягають господарства, в яких на цю галузь припадає понад 80% обсягу товарної продукції. Отже, оцінюючи галузь садівництва з боку сучасних інтеграційних процесів, зазначимо, що сьогодні в Україні налічується три типи садівничих підприємств: 1) з комбінованим використанням плодів і ягід, основна частка яких реалізується у свіжому вигляді за межами області, країни. На промислову переробку в таких господарствах направляється 20-25% валового збору продукції, здебільшого непридатної для реалізації у свіжому вигляді; 2) ті, що розміщені в зонах великих міст і промислових центрів. Основне їх завдання – заповнення ринків цих міст свіжими плодами і ягодами протягом року. До цієї групи належать господарства, в яких плодоягідна продукція вирощується для задоволення внутрішніх потреб; 3) розміщені в зонах плодопереробних заводів. Основне завдання галузі садівництва цих господарств – виробництво сировини для промислової переробки.

Звертаючи увагу на форми агропромислової інтеграції в садівництві, відзначимо, що ефективність плодоягідної галузі значною мірою залежить від діяльності суміжних сфер. Свіжі плоди і ягоди можуть

спрямовуватися із саду на ринок протягом 5-6 місяців, а інші – протягом 6-7 місяців зі сховищ тривалого зберігання готової продукції. Понад 40% готової плодоягідної продукції спрямовується на переробку, а саме соки, фруктові пюре та наповнювачі солодоців. Тому в садівництві раніше, ніж в інших галузях сільськогосподарства, почали розвиватися різні форми агропромислової інтеграції. Основні форми існуючої садівничої інтеграції представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Основні форми агропромислової інтеграції садівничих підприємств*

Джерело: розроблено автором

Підкреслимо, що збільшення обсягів виробництва продукції садівництва відбуватиметься за рахунок подальшої інтенсифікації виробництва, а також переважного створення великих садів на промисловій основі. Для більш рівномірного постачання населення свіжими фруктами протягом року необхідно поліпшити сортовий склад насаджень. Насамперед збільшити частку вирощування зимових сортів, придатних для тривалого зберігання. Розрахунки спеціалістів свідчать, що для задоволення потреб споживачів свіжою плодовою продукцією, а також результатом її переробки необхідно підвищити рівень урожайності садивної продукції до 80-90 ц/га, зокрема інтенсивних садів до 180-200 ц/га [1, с. 99].

Підвищення рівня інтенсивності садівництва сприяє збільшенню врожайності плодів та ягід, зниженню трудомісткості їх виробництва. Найбільш трудомісткими видами робіт у зерняткових садах є збирання врожаю, догляд за плодовими деревами, проведення заходів по боротьбі зі шкідниками і хворобами, реалізація продукції. Економічна ефективність виробництва продукції садівництва, залежить від цін реалізації. Закупівельні ціни на плодоягідну продукцію диференціюються по зонах, сортах і строках реалізації. На урожайність садів і ефективність виробництва плодоягідної продукції значно впливають ґрунтово-кліматичні умови. Тож, констатуємо, що високопродуктивне садівництво найбільш сприятливе для степових зон, де господарства мають значні площі зрошувальних садів.

Визначаючи шляхи підвищення рівня ефективності садівництва, доречно звернути увагу на ряд таких факторів, як: скороплідність і врожайність сортів, щільності насаджень, способів формування крони, використання добрив, засобів захисту садів, зрошення, застосування механізації виробництва. Впровадження нових раціональних типів насаджень і прогресивних способів формування крон плодових дерев значною мірою змінює технологію виробництва. Важливим фактором інтенсифікації садівництва є зрошення садів, вдосконалення сортового складу плодкових насаджень, будівництво фруктосховищ, комплексна механізація виробничих процесів,

поглиблення спеціалізації і посилення концентрації виробництва на базі міжгосподарського кооперування та агропромислової інтеграції.

Всебічно оцінивши ряд факторів, що впливають на рівень розвитку виробництва та переробки продукції садівництва, зазначимо, що одним із шляхів підвищення конкурентоспроможності садівничого підприємства є практичне застосування маркетингу – управління створенням товарів та послуг, а також механізмами їх реалізації як єдиним комплексним процесом. Одним із найбільш істотних напрямів маркетингової діяльності підприємства є цінова політика на товарних ринках. Враховуючи усю складність ситуації, яка має місце на вітчизняному ринку плодів, зазначимо, що без ретельної його організації неможливе подолання негативних тенденцій. Першочерговим завданням є якнайповніше задоволення потреб споживачів, що є головною передумовою отримання максимального прибутку та взагалі існування процесу виробництва. Основними принципами функціонування ринкових відносин мають бути ощадливість, конкуренція, захист споживачів і товаровиробників. Захист сільськогосподарських товаровиробників продукції від імпорту і монополії у переробці й торгівлі необхідно здійснювати шляхом об'єднання виробників, створення власних переробних і торговельних кооперативів. На базі вищевикладеного матеріалу пропонуємо схему поставки товару від товаровиробника до кінцевого споживача з урахуванням ролі посередників за різними варіантами каналів збуту (рис. 2).

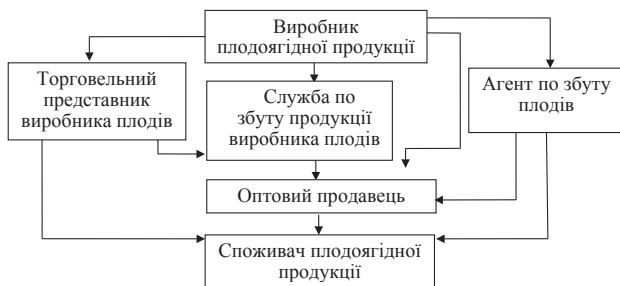

Рис. 2. Блок-схема процесу реалізації плодоягідної продукції

Джерело: розроблено автором

Рисунок 2 показав, що залежно від політики маркетингу, яка організована на підприємстві, є різні варіанти збуту готової продукції. Тобто в залежності від формату підприємства та рівня його розвитку і розгалуженості маємо різні способи доставки плодів до кінцевого споживача. Тобто варіант, де товаровиробник має власну службу по збуту готової продукції або має налагоджену систему зв'язків із торговельним представником служби по збуту плодів чи безпосередньо з агентом по збуту, який безпосередньо контактує із оптовим покупцем.

Незважаючи на всебічно проведений аналіз з приводу підвищення ефективності виробництва продукції садівництва, на сьогодні не існує єдиної методики визначення економічної ефективності переробки плодоягідної продукції. В останній час на перше місце для підприємств по переробці садівничої продукції ставиться саме інтерес споживачів, як того і вимагає ринкова економіка. Оскільки суспільство є одночасно і виробником, і споживачем, а тому оцінка споживача буде найбільш об'єктивною, а тому найкращим критерієм є ступінь реалізації комплексу вимог, які суспільство пред'являє до результатів.

Отже, констатуємо, для зменшення втрат продукції садівництва особливу роль відіграють удосконалення різних способів її промислової переробки, широке застосування новітніх режимів і технологій, що дозволить не лише збільшити вихід готової продукції, а й також зберегти біологічно цінні речовини в її складі. Перспективними напрямками переробки продукції садівництва є:

- відновлення виробництва традиційної для України продукції (чорнослив, цукати, конфітури, джеми, сушка тощо), що надасть можливість відновлення експортного потенціалу країни та зменшення, а згодом і усунення імпорту низькоякісної плодоягідної продукції;

- виробництво високоякісних конкурентоспроможних продуктів дитячого харчування з підвищеною поживною цінністю;

- виробництво конкурентоспроможних у світовому просторі плодоягідних напоїв та вин із підвищеним вмістом біологічно-активних речовин;

- впровадження у виробництво харчових продуктів спеціального напрямку на основі екологічно чистої плодоягідної продукції.

Впровадження вітчизняних технологій переробки плодоягідної продукції надасть можливість не тільки поліпшити здоров'я нації, а й збільшити надходження коштів у бюджет.

Розвиток плодопереробної галузі України доречно здійснювати за такими етапами:

1. Відновлення та розвиток існуючої матеріально-технічної бази: ревізія промислових плодопереробних підприємств України з метою підготовки їх до випуску плодово-ягідної продукції, яка б відповідала сучасним вимогам; реконструкція капітальних споруд, технологічних ліній, ремонт обладнання; відновлення наявної сировинної бази; перегляд стандартів на сировину; освоєння нової нормативно-технічної документації та нових видів продукції.

2. Оновлення та вдосконалення сировинної та переробної: створення сировинних садів з мінімальними затратами на вирощування з високим ступенем механізації для отримання економічно вигідної продукції з високим вмістом біологічно активних речовин; оснащення виробництва сучасним обладнанням, високоєфективними допоміжними матеріалами; перехід виробництва на випуск конкурентоспроможної продукції; підготовка кадрів вищої категорії.

3. Вихід галузі на передові позиції в світі: обладнання підприємств новітньою технікою; широке освоєння нових технологій; масовий випуск вітчизняної конкурентоспроможної продукції.

Висновки і пропозиції. Для розвитку промислового садівництва необхідне поєднання організаційно-економічних чинників з технічними та технологічними. Головним напрямом докорінних змін економічної ситуації в галузі садівництва є поліпшення використання наявних ресурсів господарств і біокліматичного потенціалу регіонів завдяки впровадженню інтенсивних ресурсозберігаючих технологій вирощування плодоягідних культур, розширенню мережі підприємств, спеціалізованих на виробництві плодів та ягід, удосконаленню розміщення садів, поліпшенню структури породного і сортового складу насаджень, розширенню переробки і зберігання продукції в місцях її вирощування, створенню спеціалізованих сировинних зон для виробництва екологічно чистої продукції та переробних підприємств з виробництва продукції дитячого харчування, опрацюванню заходів щодо підвищення ефективності перспективних форм господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дадашев Б.А. Система технологій. Розділ 1. економічні основи технологічного розвитку агропромислового комплексу : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Б.А. Дадашев, В.В. Обливанцев, В.П. Гордієнко. – Суми, 2008. – 273 с.
2. Карпуша Н.Ю. Економічна ефективність виробництва продукції садівництва у сільськогосподарських підприємствах південних областей України // Агроінком. – 2005. – № 1-2. – С. 28-31.
3. Захарова Н.Ю. Організаційно-економічні чинники підвищення економічної ефективності виробництва плодів кісточкових культур // Вісник ХНАУ. – 2006. – № 9. – С. 99-103.

УДК 336.22

Оліховський В.Я.*асистент, здобувач кафедри обліку та аналізу
Національного університету «Львівська політехніка»***ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ**

У статті досліджено шляхи оптимізації податку на прибуток через інструменти податкового планування. Розглянуто елементи облікової політики, зокрема види резервів та порядок їх створення, що дають змогу підприємству зменшити податкову базу податку на прибуток за рахунок збільшення витрат протягом звітного періоду.

Ключові слова: податки, податкове планування, дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, витрати.

Олиховский В.Я. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕЗЕРВОВ КАК ИНСТРУМЕНТА НАЛОГОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

В статье исследованы пути оптимизации налога на прибыль через инструменты налогового планирования. Рассмотрены элементы учетной политики, в частности виды резервов и порядок их создания, позволяющие предприятию уменьшить налоговую базу налога на прибыль за счет увеличения расходов в течение отчетного периода.

Ключевые слова: налоги, налоговое планирование, дебиторская задолженность, резерв сомнительных долгов, расходы.

Olihovskiy V.Y. THE USAGE OF THE RESERVES AS THE TAX PLANNING MEAN

In this paper the ways of optimizing the profits tax through the tax planning means are investigated. The elements of the accounting policy, including types of reserves and procedure of their creation, which allow the company to reduce the tax base of profits tax by increasing the expenses during the reporting period, are examined.

Keywords: taxes, tax planning, account receivable, reserve of doubtful debts, expenses.

Постановка проблеми. Облікова політика підприємства відіграє важливу роль у податковому плануванні. З одного боку, її розглядають як нормативний документ, який здійснює вплив на методичну, організаційну та технологічну складову податкового планування, з іншого боку – як метод податкового планування, який дає змогу оптимізувати податкові платежі, перенести базу оподаткування або терміни сплати податків, використовуючи певні інструменти податкового планування.

Резерви – це частина власного капіталу підприємства, тобто коштів із власним джерелом походження, яка призначається для погашення окремих (цільових) витрат або здійснення розрахунків. Їх нарахування обумовлене принципом обачності, згідно з яким активи і доходи не повинні бути завищені, а зобов'язання і витрати – занижені [9].

Відповідно до законодавчо-нормативних актів в Україні підприємства мають змогу створювати такі види резервів:

- резервний капітал;
- резерв переоцінки необоротних активів;
- резерв сумнівних боргів (в окремих законодавчо-нормативних актах та науковій літературі – резерв сумнівної заборгованості);
- резерв (забезпечення) майбутніх витрат і платежів, а саме: резерв відпусток (забезпечення для оплати відпусток); резерв (забезпечення) гарантійних зобов'язань; резерв виплат (забезпечення призового фонду) при проведенні лотерей, розіграшів; резерв (забезпечення) інших витрат і платежів [9; 14, с. 31-45].

За джерелами формування резерви поділяють на резерви, сформовані:

- за рахунок витрат (резерви майбутніх витрат і платежів, резерв сумнівних боргів);
- за рахунок зміни вартості активів та зобов'язань підприємства (резерв переоцінки необоротних активів);
- з чистого прибутку (резервний капітал) [14, с. 31-45].

З огляду на те, що більшість підприємств знаходяться на загальній системі оподаткування, на величину податку на прибуток впливають наступні елементи облікової політики: метод оцінювання і списання запасів; метод нарахування резерву сумнівних боргів і списання дебіторської заборгованості; метод нарахування амортизації необоротних активів; розмежування в обліку поточних витрат на ремонт та капітальні інвестиції; створення резервів для забезпечення майбутніх витрат; визначення методу обліку витрат і калькулювання; тривалість операційного циклу; порядок відображення в обліку нарахування і виплати дивідендів; метод ціноутворення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методам податкового планування, зокрема облікової політики, створенню резервів присвячені праці таких науковців, як І. Атаманенко, Ю. Вериги, О. Вилкової, О. Гавриловського, О. Глущенко, А. Єлісєєва, К. Єрхоїна, Ю. Іванова, С. Кавки, В. Карпової, А. Кізіми, О. Колеснікової, О. Короткової, Г. Кузьменко, А. Крисоватого, В. Орлової, М. Орищенко, О. Нужної, С. Пителя, Н. Петренко, Я. Лебедзевич, О. Цибилук, Л. Яструбецької та інших. Водночас ак-